

UPORABA KONCEPTA ZAJEDNIČKOG OSJETILA U JAVNOJ FILOZOFIJI EUROPSKOG MODERNITETA

Ukorijenjen u Aristotelovoj i stoičkoj filozofiji, koncept zajedničkog osjetila kao važan filozofski pojam ponovo se javlja u britanskoj misli, posebice u Shaftesburyjevom opusu i u škotskom prosvjetiteljstvu. To je bio specijalni odgovor na izazove moderniteta, koji je imao ozbiljne posljedice za ideju ljudske prirode i moguće opise i transformacije društva. U ovoj prezentaciji bit će ponuđen nacrt opisa uloge koncepta zajedničkog osjetila u razvoju moderne kontinentalne, osobito centralno-europske kulture, od njezine dominacije u 18. stoljeću do njezinog pada ukorijenjenog u nekoliko kontroverzi njemačke filozofije. U zaključnom dijelu prezentacije, istaknut će se posljedice eliminacije navedenog pojma u akademskoj filozofiji, ponajviše za mogućnost javne filozofije.

PREDRAG MILIDRAG

*Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Sveučilište u Beogradu, Srbija /
Institute for Philosophy and Social Theory, University of Belgrade, Serbia*

»NA ŠTO NAS PRIRODA NAGONI«: DESCARTESOV POJAM UČENJA PRIRODE

U izlaganju će biti analiziran Descartesov pojam učenja prirode koja su rezultat sjedinjenosti duha s tijelom. Za razliku od učenja prirodne svjetlosti, koja »nikad ne može biti sumnjiva«, učenja prirode ne samo da su često prevarena već je, zbog isprepletenosti tijela i duše, ogromna njihova snaga i utjecaj na volju; integralni dio učenja prirode za Descartesa jesu i oprirodene predrasude. To rezultira time da nejasne i nerazgovijetne ideje opredjeljuju volju, što dalje vodi pogrešnom suđenju u teorijskoj i praktičnoj sferi. Descartesov cilj u *Meditacijama* nije u uklanjanju učenja prirode, već u čišćenju od oprirođenih predrasuda i razdvajanju istinitih od pogrešnih učenja kako bi samo ova posljednja bila ona koja će opredjeljivati volju pri suđenju. S obzirom na konstituciju ljudskog duha to se može postići drugačijim navikama vjerovanja, kaže on, navikama javljanja jasnih i razgovijetnih ideja. Na kraju će biti ponuđena interpretacija relevantnog mjesta iz *Druge meditacije* (odlomci 3–5), da bi se pokazala snaga učenja prirode i njihov remetilački utjecaj pri pokušaju dostizanja uvida *ego sum, ego existo*.

“WHERE NATURE DOES URGE US TOWARDS SOMETHING”: DESCARTES’S NOTION OF THE TEACHINGS OF NATURE

I will analyse Descartes’s notion of the teachings of nature which are the result of the association of the mind with the body. Unlike the teachings of natural light, which “cannot in any way be open to doubt”, the teachings of nature are not only deceitful, but because of the interconnectedness of the mind and the body they have enormous strength and influence on the will as well. The parts of the teachings of nature are naturalized prejudices. Descartes’s objective in *Meditations* is not a removal of the teachings of nature, but cleansing them from naturalized prejudices and separating the true teachings of nature from the false ones; the true teachings should determine the will in judgment. With regard to the constitution of the human mind, that objective could be achieved by different habits of belief which will lead to the appearance of the clear and distinct ideas. To conclude, I will offer an interpretation of a relevant passage from the second meditation (paragraphs 3-5) to show the force of the teachings of nature and their disturbing influence on the path toward the insight *ego sum, ego existo*.

ARTO MUTANEN

*Finnish Naval Academy, Finnish National Defence University, Helsinki, Finland /
Finska pomorska akademija, Finsko sveučilište nacionalne obrane, Helsinki,
Finska*

A CHARACTERIZATION OF THE HUMAN BEING

In characterizing the human being there is a long tradition of understanding the human being either as a rational being (*Homo sapiens*) or an active being (*Homo faber*), which both emphasize a certain important aspect of humanity as essential. Both of these may entail an idealistic interpretation of the human being. To avoid this, the paper focuses on the relationship between human and his environment which interconnects the rational and action approaches (*Homo ludens*). The relationship is mediated by tools like technical tools and language. However, tools are not only mediating vehicles but also part and parcel of the acting human being. The notion of play is used in explicating this. Culture as such is a paradigmatic example of the play-like phenomenon. However, technology can also be understood as a play-like phenomenon in which new products are tested, produced, and used, which was demonstrated by Tesla.